DEN INTERNATIONALE ØKONOMISKE SITUATION

UDVIKLINGEN I U.S.A.

I første kvartal af 1956 nåede U.S.A.s bruttonationalprodukt op på 403.4 milld. $ (sæsonudjævnet, omregnet til årsrate), hvilket betegner en stigning på kun 0.4 pct. i forhold til det foregående kvartal mod stigninger på 1½–2½ pct. i hvert af de forudgående 5 kvartaler. Tilmed skyldtes den lille forøgelse udelukkende prisstigninger, og realproduktet var snarest en anelse mindre end i 4. kvartal 1955. Når stigningstakten således afsvækkedes så stærkt, skyldes dette dog for en del, at lagerdannelsen gik tilbage med omkring 1 milld. $, medens den samlede afsætning til »endelig« anvendelse i indlandet voksede med 2–3 milld. $.

Denne sidstnævnte fremgang dækker over forskellige udviklingstendenser inden for de enkelte anvendelsesområder for nationalproduktet. Således faldt forbrugernes køb af varige goder for andet kvartal i træk, nemlig fra ca. 37 milld. $ i juli kvt. 1955 via 35 milld. til 34 milld. i jan. kvt. i år. Dette fald beror først og fremmest på det svigtende salg af automobiler. Også boligbyggeriet viser en lignende udvikling; værdien heraf faldt fra godt 17 milld. $ i juli kvt. sidste år til ca. 15 milld. $ i 1. kvt. 1956. Derimod fortsatte såvel privat forbrug af andre varer og tjenesteydelser som erhvervslivets investeringer i maskiner og anlæg den hidtidige stigning, ligesom også de lokale myndigheders udgifter voksede, medens unionens holdt sig nogenlunde uforandrede.

For andet kvartal er der endnu ikke fremkommet oplysninger om det samlede nationalprodukt; men det materiale, der foreligger med hensyn til sådanne områder som industriproduktion, byggevirksomhed, beskæftigelsesforhold, detailomsætning m.v. tyder nærmest på, at den økonomiske aktivitet taget som helhed har været stagnerende på det høje niveau, som nåedes ved udgangen af 1955, idet modsat rettede tendenser på forskellige områder stort set har holdt hinanden i skak.

Industriproduktionens udvikling siden begyndelsen af 1955 er vist i omstående oversigt.

Inden for begge hovedgrupper af varer har produktionen, som man ser, bevæget sig lidt op og ned uden nogen klar tendens, men på et niveau, der ligger en smule lavere end ved slutningen af 1955. Blandt de

U. S. A.s industriproduktion 1955–56

(indekstal 1947–49 = 100; sæsonudjævnet).

	Varige goder	Ikke varige goder	Mineraler	Samtlige goder
1. kvt. 1955.....	147	122	121	133
2. - —	153	127	121	138
3. - —	158	126	121	140
okt. md. 1955...	161	129	123	143
nov. - — ...	161	130	125	143
dec. - — ...	161	130	129	144
jan. md. 1956...	160	129	131	143
febr. - — ...	158	130	130	143
marts - — ...	156	127	130	141
april - — ...	159	129	130	143
maj - — ...	157	129	130	142
juni - — ...	156	128		141

varige goder har produktionen af *transportmateriel* (særlig automobiler) trukket stærkt i nedadgående retning, idet indeks er faldet fra 212 i dec. 1955 til 188 i maj; inden for gruppen ikke-varige goder er det *tekstiler og klædevarer,* der repræsenterer de kontraktive kræfter; her er produktionsindekset gået tilbage fra 113 i dec. til 108 i maj. Andre varegrupper har derimod udvist stigninger med det resultat, at produktionsindekset som helhed kun er gået lidt ned.

Tilgangen af *nye ordrer* aftog ret stærkt i løbet af årets første måneder. På sæsonudjævnet grundlag faldt den månedlige ordreindgang for varige goder fra 15.605 mill. $ i dec. til 13.337 mill. $ i marts. Langt den overvejende part af denne tilbagegang ramte transportmiddelindustrien (fra 4.634 til 2.884 milld. $). Siden er der pâny indtrådt en stigning, og i maj lå ordretilgangen på 14.678 mill. $ (sæsonudjævnet). For ikke-varige goder skete der et fald i tilgangen af nye ordrer fra 13.690 mill. $ i dec. til 13.391 mill. $ i jan., men derefter er tallet atter gået gradvis i vejret til 14.029 mill. $ i maj. Bestanden af *udækkede ordrer* har gennem praktisk talt hele perioden frem til maj været fortsat stigende, idet salgets værdi har ligget under ordretilgangens trods dennes nedadgående tendens i 1. kvartal.

Hvad specielt *automobilindustrien* angår, kan det yderligere nævnes, at beskæftigelsen inden for denne branche siden nytår er gået tilbage med henved 200.000 mand, ligesom arbejdstiden pr. uge er faldet betragteligt. I maj havde automobilforhandlerne 900.000 usolgte vogne på lager, hvilket er et usædvanligt stort tal på denne tid af året. Medens der i 1955 fremstilledes 7.4 mill. nye vogne (i 4. kvartal endog et antal svarende til 8.3 mill. pr. år), skønnede de førende automobilfabrikker ved årets begyndelse, at der i 1956 kun ville blive produceret 6.5 mill.; men selv

dette skøn er nu revideret kraftigt nedad, nemlig til 5.8 mill. I april var den faktiske produktionen dog nede på en årsrate af 5.4 mill. stk., og man er nærmest tilbøjelig til at regne med yderligere nedgang, i hvert fald indtil efteråret, når de nye 1957-modeller sættes i produktion.

Det andet svage punkt i den amerikanske konjunktursituation er som nævnt *boligbyggeriet*. Antallet af påbegyndte nye lejligheder uden for landbruget har været stødt faldende fra maj 1955, da antallet (korrigeret for sæson og omregnet til årsrate) udgjorde lige ved 1.4 mill., til marts i år, hvor der påbegyndtes et antal svarende til 1.1 mill. årlig. Både i april og maj lå tallet ca. 10.000 højere; men det er for tidligt at sige, hvorvidt dette er udtryk for, at en ny varig opgang er forestående. Ganske vist er værdien af afsluttede kontrakter om påbegyndelse af nye boliger steget stærkt i forårsmånederne – også når der korrigeres for sæson, og en undersøgelse foretaget i marts-april viste, at byggeindustrien på dette tidspunkt regnede med, at der i år ville blive påbegyndt 1.340.000 lejligheder. Senere er der imidlertid indtrådt en stramning af markedet for lån i boligejendomme, hvorfor det i øjeblikket anses for meget tvivlsomt, om dette skøn vil holde.

Trods konjunkturafmattelsen på de nævnte punkter har den samlede *beskæftigelse* været stigende. I nov. 1955 passerede antallet af lønmodtagere uden for landbruget for første gang 50 mill. (sæsonudjævnet), og i april i år nåede dette tal op på 50.4[1]) mill. Ganske vist var beskæftigelsen i industrien gået tilbage med godt 100.000 mand til 16.850.000; men til gengæld beskæftigede handel og omsætning 160.000 flere, medens det offentlige havde øget antallet af ansatte med 70.000, ligesom også beskæftigelsen inden for bank- og forsikringsvæsen og servicefagene var gået frem. Antallet af *arbejdsløse* androg i maj 2.6 mill. mod 2.5 milll. et år tidligere; men da arbejderstyrken er steget i praktisk talt samme forhold – fra 65.2 til 67.8 mill. inclusive beskæftigede i landbrug og selvstændige erhvervsdrivende – er arbejdsløshedsprocenten uforandret 3.8. På den anden side må det dog nævnes, at arbejdstiden i de forarbejdende industrier er gået tilbage med godt 1 time pr. uge fra dec. til april. For andre erhvervsgrene foreligger ikke tal længere frem end til februar.

Den samlede *lønsum* er – tildels også på grund af en fortsat stigning i timefortjenesten – vedvarende svagt opadgående, og det samme gælder de samlede *personlige indkomster*, der i maj beløb sig til 323.0 milld. $ (sæsonudjævnet årsrate) mod 316.7 milld. $ i jan. Da der ikke er sket nævneværdige ændringer i de direkte skatter, er forbrugernes *disponible*

[1] Opgjort på det hidtidige beregningsgrundlag. De nyeste statistiske oplysninger vedrørende beskæftigelsen uden for landbruget er beregnet på et ændret grundlag (jvf. tabellen »Amerikanske konjunkturtal«). Efter disse beregninger er antal beskæftigede i april opgjort til 51.281.000 (mod 50.377.000 efter hidtidig opgørelse); for maj er det nye tal 51.256.000.

indtægter ligeledes voksende, omend i afsvækket tempo. Der synes heller ikke at være tegn til nogen almindelig nedgang i det faktiske *forbrug*. Ganske vist faldt som nævnt indkøbene af varige goder i 1. kvt. i år med henved 1 milld. $ regnet pr. år; men de øvrige udgiftsposter steg mere, således at forbrugsudgifterne som helhed nåede op på 261.7 milld. $ eller 1–2 milld. $ mere end i okt. kvt. (sæsonudjævnet årsrate).

At dømme efter *detailsalgets udvikling* i april-juni har der heller ikke i denne periode været tale om aftagende forbrug. Siden begyndelsen af 1955 har detailhandelens afsætning bevæget sig som vist nedenfor.

Afsætning i detailhandelen i U. S. A.

(milld. $; sæsonudjævnet).

	Varige goder	Ikke varige goder	Ialt
1. kvt. 1955 gnst. pr. md.	5.2	9.6	14.9
2. - — — - -	5.5	9.8	15.3
3. - — — - -	5.7	9.9	15.7
okt. md. 1955.....	5.8	10.0	15.8
nov. - —	5.7	10.1	15.8
dec. - —	5.7	10.1	15.8
jan. md. 1956.....	5.5	10.2	15.7
febr. - —	5.4	10.0	15.3
marts - —	5.4	10.3	15.7
april - —	5.3	10.2	15.5
maj - —			15.9
juni - —			15.9

Som man ser, lå salget i maj og juni – efter nogen nedgang i forårsmånederne – endog højere end i tiden op mod udgangen af 1956, hvilket nærmest tyder på en fornyet tendens til forbrugsstigning. Det må dog herved bemærkes, at detailhandelen også omfatter salg til andre end forbrugere (fx. salg af visse byggematerialer); på den anden side går en så væsentlig del af forbruget som personlige tjenesteydelser (ca. 95 milld. $ pr. år) uden om detailhandelen. Denne post har vist praktisk talt uafbrudt stigning i de sidste mange år, og der er ingen grund til at tro, at udviklingen her skulle have ændret sig i den sidste tid. Dette bestyrker formodningen om, at forbruget som helhed næppe vil vise sig at være faldet i 2. kvt. i år[1]).

Ved siden af forbrugets stabilitet er *erhvervslivets investeringsplaner* det mest beroligende moment i den nuværende konjunktursituation. Til illustration af den hidtidige udvikling i de faste investeringer tjener neden-

[1] Iflg. »Economist«, 28.7. 1956, er bruttonationalproduktet i 2. kvt. opgjort til 408.5 milld. $.

stående tabel. Det må dog bemærkes, at de heri anførte beløb ikke blot omfatter erhvervsmæssige investeringsudgifter, men også sådanne ting som anlæg af private skoler, hospitaler, foreningsbygninger o.l.

Private bruttoinvesteringer undtagen boligbyggeri 1954–56

(milld. $; sæsonudjævnet årsrate).

	Maskiner, inventar, biler o.l.	Bygninger og anlæg	Ialt
1. kvt. 1954.....	22.9	14.1	37.0
2. - —	22.4	14.3	36.7
3. - —	22.2	14.3	36.5
4. - —	21.9	14.4	36.3
1. kvt. 1955.....	21.5	15.1	36.6
2. - —	23.2	15.7	38.9
3. - —	24.9	16.0	40.9
4. - —	25.5	16.2	41.7
1. kvt. 1956.....	26.8	16.3	43.1

Siden begyndelsen af 1955 har udviklingen på dette område været præget af en kraftig stigning. Af de små 40 milld. $, som i 1955 blev anvendt til maskiner, inventar og bygninger m.v., faldt 30 milld. på erhvervslivet. En repræsentativ undersøgelse, der er gennemført af McGraw-Hill i april-maj, viser, at forretningsverdenen i år regner med at komme op på investeringsudgifter på 39 milld. $; af denne stigning på 30 pct. afspejler en mindre del dog højere priser. Det er særlig bemærkelsesværdigt, at en lignende 3 måneder ældre undersøgelse udarbejdet af handelsministeriet kun tydede på en forøgelse af investeringerne med 22 pct. i forhold til 1955. Selv om de to undersøgelser er udført af to forskellige organer, og der derfor kan være forskel i sammensætningen af de repræsentative udsnit af firmaerne, kunne det dog se ud til, at investeringsplanerne reelt er blevet sat i vejret på trods af den stagnation, der har præget den økonomiske aktivitet i det sidste halvår. Det er også værd at notere, at forventningerne om at nå op på investeringsudgifter på 39 milld. $ for en overvejende del baseres på allerede igangværende anlægsarbejder samt definitivt afgivne ordrer og afsluttede byggekontrakter. Yderligere kan det nævnes, at ikke mindre end 88 pct. af de adspurgte foretagender havde faste investeringsplaner også for de følgende år til og med 1959. En anden undersøgelse (gennemført af »Fortune«), som er baseret på kapitalgodeproducenternes forventninger med hensyn til deres salg i 1956, giver praktisk talt samme resultat.

Amerikanske konjunkturtal.

	Pristal, 1947-49 = 100			Industriproduktion[1]	Bygge- og anlægsvirksomhed[2] 1947-49 = 100		Arbejdsmarked			Detailomsætning[6] Mld. $	Udenrigshandel[7]		Aktiekurser[8] 1935 = 39-100	Personlige indkomster[9] Mld. $	Bruttonationalprodukt[9] Mld. $
	Engrospriser		Leveomkostn. 1947-49 = 100												
	Samlet indeks	Landbr.-produkt			Ialt	Boligbyggeri	Beskæftigede[3] Mill.	Arbejdsløshed[4] Mill.	Arbejdsløn[5] Cents		Import Mill. $	Eksport Mill. $			
1938	51	38	60	48	35	27	28.9	10.4	63	3.5	163	258	88	68	85
1950	103	98	103	112	159	185	44.7	3.1	147	12.0	747	857	146	226	285
1951	115	113	111	120	171	170	47.3	1.9	159	13.2	923	1253	177	254	328
1952	112	107	114	124	183	181	48.3	1.7	167	13.7	899	1267	188	268	345
1953	110	97	114	134	192	177	49.7	1.5	177	14.2	914	1315	193	286	365
1954	110	96	115	125	216	232	48.3	3.2	181	14.2	858	1259	229	287	361
1955	111	90	115	139	261	278	49.4	2.7	188	15.5	948	1294	301	306	391
1. kvt. 1955	110	93	114	133	260	292	48.5	3.3	185	14.9	913	1250	275	296	378
2. kvt. —	110	92	114	138	250	285	49.2	2.7	187	15.3	922	1301	291	304	388
3. kvt. —	111	89	115	140	255	277	49.7	2.3	189	15.7	930	1252	320	309	396
4. kvt. —	111	85	115	143	277	259	50.1	2.3	192	15.8	1030	1370	318	316	402
1. kvt. 1956	112	86	115	142	298	308	51.1	2.9	194	15.6	1074	1402	331	317	403
April —	114	88	115	143	277	315	51.3	2.6	196	15.5	990	1506	351	317	
Maj —	114	91	115	142			51.3	2.6	196	15.9	1080	1696	344	322	409
Juni —	114	91	116	141				2.9		15.9			339	323	

Kilde: »Survey of Current Business«, udg. af U.S. Department of Commerce.
Tallene refererer til måneder eller til gennemsnit for 12, henholdsvis 3 måneder.
[1]Sæsonudjævnet. [2]Værdien af byggekontrakter; sæsonudjævnet. [3]Antal beskæftigede (»employees«) uden for landbruget ifl. Dept. of Labor. Beregningsgrundlaget ændret fra jan. 1956 [4]Beregningsgrundlaget noget udvidet fra 1954. [5]Gennemsnitlig timefortjeneste i fabriksindustrien. [6]Udjævnet for sæsonsvingninger. Beregningsgrundlaget noget udvidet fra 1951. [7]Generalhandel. [8]Standard and Poor's Corp. omfatter 480 industri-, jernbane- og »public utility« selskaber. [9]Udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til helårsbasis.

Hvis disse skøn holder stik, må man regne med, at investeringerne i årets sidste halvdel vil overstige niveauet fra de første kvartaler med ikke helt ubetydelige beløb. Der er endog kommet en vis frygt til udtryk for, at det ikke vil være muligt med de kapitalgodeproducerende industriers nuværende kapacitet at gennemføre alle disse planer, og at resultatet derfor vil blive en stigning i priser og lønninger. Det er formentlig dette, der er baggrunden for den yderligere *stramning af pengepolitikken,* som centralbanksystemet har gennemført i den senere tid, og hvis mest iøjnefaldende træk var en forhøjelse af diskontosatserne fra 2½ til 2¾–3 pct., som blev foretaget sidst i april, men som iøvrigt også har givet sig udslag i stigende effektiv rente såvel på private og offentlige obligationer som på handelsveksler og skatkammerbeviser. Denne stramning har givet anledning til en del kritik både fra regeringens og erhvervslivets side. Der er udtalt frygt for, at de forøgede vanskeligheder og omkostninger ved at skaffe kredit skulle hæmme produktion og beskæftigelse, svække tilliden til fremtiden og fremkalde et almindeligt omslag i akti-

viteten. På den anden side kan det nævnes, at erhvervslivets investeringsplaner ikke ser ud til at være særlig stærkt påvirkede af lånemarkedets stramning. »Fortune« har spurgt 50 store foretagender, og kun 2 af disse havde til hensigt at begrænse deres investeringsprogrammer på grund af pengesituationen. Et karakteristisk svar gik ud på, at en investering ikke er velbegrundet, hvis den omstændighed, at man skal betale en kvart procent eller så mere i rente, bevirker, at det ikke længere kan betale sig at gennemføre den. De store foretagender, som skaffer sig fremmed kapital gennem udstedelse af obligationer, har i nogle tilfælde udskudt emissionen af disse; men selve deres investeringsplaner synes ikke berørt. Derimod kan de mindre firmaer, der i almindelighed ikke benytter sig af det åbne kapitalmarked, men fremskaffer den fornødne finansiering gennem banklån, måske have vanskeligere ved at gennemføre deres planer, når bankerne tvinges til at være mere tilbageholdende med udlån. Også boligbyggeriet vil måske blive hæmmet af finansieringsvanskelighederne.

Hvad angår det offentliges udgifter, kan det nævnes, at man regner med fortsat langsom stigning på dette område, hovedsagelig som følge af højere lønninger og priser.

Det skal sluttelig omtales, at der fra 1. juli er udbrudt strejke i stålindustrien, og størsteparten af U.S.A.s 650.000 stålarbejdere i øjeblikket er uden beskæftigelse, ligesom der er opstået arbejdsløshed i en række industrier, som er afhængige af stålindustrien enten som leverandører eller aftagere; det sidste er dog ikke særlig mærkbart endnu, idet der forud for strejken var oparbejdet store lagre, således at i hvert fald nogle industrier kan klare sig i 1–2 måneder. Hvis strejken vedvarer, kan den imidlertid få følelige virkninger på produktion og beskæftigelse på en lang række områder og kan muligvis derved bidrage til at forstærke de aktivitetssvækkende kræfter, der som omtalt gør sig gældende på visse punkter[1]).

ENGLAND

Rent umiddelbart giver en betragtning af de to følgende tabeller over udviklingen i Englands reale *nationalprodukt* og i *forbrugsudgifterne* det indtryk, at der i begyndelsen af 1956 er indtrådt et foreløbigt beskedent, men dog utvetydigt fald i den økonomiske aktivitet, idet der efter flere års stærk ekspansion er sket en nedgang i realproduktet på ca. 1 pct. og i realforbruget på ca. 2 pct. London and Cambridge Economic Service, hvorfra de pågældende oplysninger stammer, gør dog i sine kommentarer opmærksom på, at man skal være forsigtig med at drage denne slutning,

[1] Strejken afsluttedes d. 26. juli, efter at arbejderne havde opnået tilsagn om betydelige lønforhøjelser og andre forbedringer. Den nye aftale løber for 3 år. Mere detaillerede oplysninger foreligger endnu ikke.

bl. a. fordi den foretagne sæsonudjævning næppe kan anses for fuldstændig tilstrækkelig. Særlig i år, hvor påsken delvis faldt i marts, delvis i april, volder sæsonudjævningen besvær. Desuden må det tages i betragtning, at februar i år var usædvanlig kold, således at noget af nedgangen i industriproduktionen må skrives på denne konto, omend man ikke kan sige, hvor meget det drejer sig om. Yderligere anføres det, at de hyppige regeringsindgreb, som er foretaget i løbet af de sidste par år i form af forhøjelse af omsætningsskatter, ophævelse af subsidier, begrænsninger i adgangen til køb på afbetaling, kreditrestriktioner etc., har gjort sæsonudjævningen til en vanskelig opgave; og endelig nævnes det, at et fald i forbruget fra 4. til 1. kvartal har gentaget sig de sidste par år, hvilket stærkt tyder på, at sæsonudjævningen er ufuldstændig. Da indeks for handels og omsætnings bidrag til nationalproduktet delvis beregnes på basis af forbrugstallene, er også indekstallet for det totale realprodukt påvirket heraf. Man tør derfor ikke gå videre end til at slutte, at aktiviteten synes at være stagnerende.

Disse betragtninger er imidlertid fremsat på et tidspunkt, da der kun forelå oplysninger om industriproduktionen i jan.–marts. Siden er der fremkommet endelige tal for april og foreløbige tal for maj. I gennemsnit for fem-måneders-perioden jan.–maj bliver *industriproduktionen* både i 1955 og 1956 138.4 (1948=100), og hvis der korrigeres for sæson 135.5. Dette tal ligger klart under det sæsonkorrigerede indeks for 2. halvår 1955, nemlig 137.4, og da virkningerne af den kolde februar nu må antages at være udlignet, ligesom virkningen af påskedagenes produktionsnedgang fuldt ud er kommet med, kan man formentlig tillade sig at tale om en nedgang i hvert fald i industriens aktivitet.

Realproduktet i U. K.[1]

(sæsonudjævnet; 1948 = 100).

	Landbrug	Industri	Transport	Handel og omsætning	Andre tjeneste-ydelser	Ialt
1951.....	110	117	113	106	103	111.4
1952.....	114	114	117	103	103	110.0
1953.....	116	121	121	110	105	115.1
1954.....	115	130	124	116	107	121.0
1. kvt. 1955.....	113	134	127	117	107	123.5
2. - —	113	136	125	118	108	124.5
3. - —	116	136	130	120	108	125.6
4. - —	116	139	130	122	108	127.1
1. kvt. 1956.....	116	137	130	118	108	125.7

Forbrugsudgifter i U. K.[1]

(mill. £ i 1948-priser; sæsonudjævnede månedsgennemsnit).

	Fødevarer	Drikkevarer og tobak	Bolig, lys og brændsel	Husholdnings-artikler	Beklædning	Andre varer tjenester	Ialt
1948.....	189	134	91	47	75	174	709
1951.....	204	135	97	56	75	169	736
1952.....	202	135	96	53	73	169	728
1953.....	209	137	98	59	74	178	756
1954.....	217	139	101	67	78	186	788
1. kvt. 1955..	217	138	104	68	77	193	797
2. - — ..	219	142	104	65	81	194	806
3. - — ..	217	148	103	72	83	198	820
4. - — ..	223	144	104	73	84	197	824
1. kvt. 1956..	(220)	145	106	62	(80)	194	808

[1]U.K. = United Kingdom (det forenede kongerige) omfatter England med Wales og Scotland, der tilsammen betegnes Storbritannien, samt Nordirland.

Denne produktionsnedgang kan opfattes som prisen – eller en del heraf – for den nødvendige omflytning af produktionsfaktorer fra produktion for hjemligt forbrug til produktion for eksport og investering. Faktisk er eksporten gået frem (jvf. nedenfor), ligesom leverancer af maskineri og anlægsmateriel til erhvervslivet er øget, medens der synes at være sket en vis nedgang i forbruget. Noget andet er så, om denne udvikling vil vise sig at være holdbar.

I hvert fald har forårsmånederne bragt en række betydelige *lønstigninger,* efter at der er afsluttet nye overenskomster mellem arbejdere og arbejdsgivere inden for de fleste større erhvervsgrene. Fra maj 1955 til maj 1956 gik de gennemsnitlige lønsatser i hovederhvervene op med ca. 8 pct. mod ca. 7 pct. i løbet af det foregående år. Sådanne lønforhøjelser kan næppe – på trods af de finanspolitiske modforanstaltninger – undgå at medføre fornyede tendenser til forbrugsforøgelse.

Leveomkostningerne har ligeledes vist fortsat stigning, omend i et lidt svagere tempo end lønsatserne; maj af 1955 til maj i år voksede de med ca. 6–7 pct. Navnlig fødevarer, brændsel og belysning samt varige husholdningsartikler har bidraget til denne stigning, bl.a. som følge af bortfald af subsidier og forhøjelse af omsætningsafgifter. *Engrosprisernes* stigning har været lidt mere moderat – ca. 2 pct. i den nævnte periode for fødevareindustriernes varer og 4 pct. for andre industriers produkter. Tekstiler og beklædning har her trukket nedad, medens jern- og metalvarer steg stærkt i eftersommeren 1955, for siden at holde sig ret konstant. Trods en vis afsvækkelse af stigningstempoet for begge kategorier af pristal i de seneste måneder, synes der, når de netop gennemførte lønforhøjelser tages i betragtning, fortsat at være tale om et vist inflationspres.

I første halvår 1956 har værdien af den samlede *eksport* andraget 1672 mill. £ eller omkring 220 mill. £ mere end i samme tidsrum i fjor,

hvilket væsentligst skyldes øget kvantum. Derimod er *importværdien* kun steget fra 1909 til 1982 mill. £, og handelsbalancen er således forbedret med ca. 150 mill. £. Importværdiens forøgelse er ikke meget større end importprisernes stigning, og importvolumen er derfor stort set uændret, hvilket formentlig hænger sammen med aktivitetsdæmpningen. Handelsbalancens forbedring skulle, hvis den holder sig fremover, være tilstrækkelig til at forvandle sidste års underskud på den løbende betalingsbalance til et overskud på henved 200 mill. £. Men der vil dog stadig mangle en del i de 300 mill. £, som anses for nødvendige, hvis England skal kunne opretholde en *kapitaleksport* til de oversøiske sterlinglande på 200 mill. £ årligt – således som man mere eller mindre udtrykkeligt er forpligtet til – og samtidig sætte sine *guld- og dollarreserver* i vejret til et niveau, der bedre svarer til, hvad man i almindelighed betragter som forsvarligt i forhold til sterlingområdets samlede internationale omsætning. I første halvår 1956 steg disse reserver med 265 mill. $ (el. ca. 95 mill. £); men det må herved tages i betragtning, at årets første halvdel erfaringsmæssigt altid viser et bedre resultat end anden halvdel.

Engelske konjunkturtal.

	Priser				Arbejdsmarked				Udenrigshandel[6]		Valutastilling		
	Engrospriser[1] Juni 1949 = 100	Leveomkostninger Juni 1947 = 100	Industriproduktion[2] 1948 = 100	Fuldført boligbyggeri 1000 lejligheder	Beskæftigede Mill.	Arbejdsløse[3] 1000	Arbejdsløn[4] Juni 1947 = 100	Privat forbrug[5] Mill. £ 1948-priser	Import c. i. f. Mill. £	Eksport f. o. b. Mill. £	Guld- og dollarbeholdning[7] Mill. $	EPU stilling Mill. $	Gæld i sterling Mill. $
1938	..	63	86	30.0	17.32	1859	61	694	77	44	3449	.	2776
1950	107	114	114	17.1	22.55	341	111	741	218	191	3300	225	10486
1951	125	125	117	16.8	22.73	281	120	736	325	226	2335	-465	10665
1952	128	136	114	20.7	22.51	463	130	728	290	227	1846	-614	9612
1953	125	140	121	27.2	22.74	380	136	756	279	224	2518	-555	10368
1954	126	143	130	29.5	23.11	318	142	788	281	231	2762	-335	10926
1955	130	149	136	27.0	23.45	265	151	813	324	252	2120	-339	10478
1. kvt. 1955	128	146	134	28.0	23.25	320	147	797	335	258	2667	-330	..
2. kvt. —	129	148	136	25.0	23.40	265	152	806	299	225	2680	-268	10822
3. kvt. —	130	150	136	26.7	23.54	225	153	820	327	253	2345	-305	..
4. kvt. —	132	153	139	28.3	23.59	248	154	824	334	272	2120	-339	10478
1. kvt. 1956	134	154	137	23.1	23.46	305	159	808	328	272	2277	-348	..
April —	135	158	136	23.7	23.49	282	163	..	327	270	2328	-346	..
Maj —	135	157	134	26.7	23.51	266	164	..	329	297	2369	-334	..
Juni —						251			340	288	2385		

Kilder: »Economist«, »London & Cambridge Economic Service«, »International Financial Statistics« samt »Monthly Bulletin of Statistics«.

Tallene refererer til kalendermåneder eller er gennemsnit for 12, henholdsvis 3 måneder. Tallene for valutastillingen er dog altid ultimotal.

[1] Prisindeks for forarbejdede produkter bortset fra brændsel fødevarer og tobak. [2] Incl. minedrift og energiproduktion. Sæsonudjævnet af LCES. [3] Anmeldt til arbejdsanvisningen. [4] Lønsats pr. uge i hovederhvervene. [5] Sæsonudjævnet. [6] Generalhandel. [7] Sterlingsområdets beholdninger af guld samt amerikanske og canadiske dollars.

PENGEPOLITISK STRAMNING I VESTTYSKLAND

Den 19. maj forhøjede den vesttyske centralbank sin diskonto fra 4½ til 5½ pct. Det er den tredie forhøjelse i løbet af 9 måneder. Den 20. maj 1954 var diskontoen blevet sat ned til 3 pct.; men i aug. det følgende år forhøjedes den atter til 3½ pct. og i marts i år til 4½ pct. Samtidig med den nyeste diskontoforhøjelse gennemførtes forskellige andre foranstaltninger, herunder navnlig en stramning af de betingelser, på hvilke udenlandske veksler diskonteres; hidtil var sådanne veksler blevet overtaget af centralbanken mod en diskonto, svarende til vedkommende importlands, men fremtidig gælder den almindelige sats også i disse tilfælde.

Disse foranstaltninger var et led i bankens bestræbelser for at dæmpe den overdrivelse af højkonjunkturen, som efter bankens opfattelse er ved at være en overhængende trusel, og i dens beretning for maj[1] gives der en nærmere redegørelse for baggrunden.

Det fremhæves heri, at den vesttyske konjunktur i de sidste to år, takket være en stadig overskudsefterspørgsel, har stået i pris- og omkostningsstigningernes tegn. Ganske vist er der netop i de sidste måneder foregået et mindre fald i visse pristal; men dette skyldes dels en reaktion imod de af den strenge vinter betingede prisstigninger især på fødevarer tidligere på året, dels at de internationale råvarepriser i 1956 som helhed er gået en del ned. De indenlandske omkostningselementer er derimod stadig stigende. Banken føler sig heller ikke beroliget af, at prisstigningerne i de sidste år har været ret moderate, men udtrykker frygt for, at vedblivende fald i pengenes købeevne skal formindske opsparingstilbøjeligheden og derved forstærke efterspørgselspresset.

Grunden til, at konjunkturudviklingen er ved at få karakter af en inflation ligger i den omstændighed, at mulighederne for yderligere produktionsudvidelse i samme tempo som hidtil er ved at svinde ind, samtidig med at efterspørgselen stadig øges i uforandret takt. Landbrugsproduktion kan kun gradvis sættes i vejret, særlig for så vidt angår forædlede næringsmidler; dette er så meget mere tungtvejende, som importen af landbrugsvarer er underkastet forskellige former for regulering, der vanskeliggør tilpasningen mellem efterspørgsel og udbud. (Denne betragtning er af særlig interesse fra et dansk synspunkt, idet den utvivlsomt kan opfattes som en opfordring til at afskaffe eller i hvert fald mildne de pågældende importreguleringer). Men også industriproduktionens stigningstakt er blevet væsentligt formindsket i løbet af det sidste årstid, først og fremmest på grund af stigende knaphed på arbejdskraft. Ved udgangen af april var der kun 635.000 arbejdsløse, et tal der i 1955 først nåedes i juni måned. I forhold til den samlede arbejdsstyrke andrager denne

[1]Monatsberichte der Bank deutscher Länder, Maj 1956.

ledighed ca. 3.4 pct. I de industrielle centre overstiger antallet af ledige pladser antallet af arbejdsløse i betydelig udstrækning. Også indvandringen fra landbruget og omflytning af arbejdskraft fra mindre industrialiserede distrikter såvel som kvindernes forøgede deltagelse i erhvervslivet foregår nu i et væsentligt langsommere tempo end tidligere. Endelig er også produktivitetsstigningen blevet formindsket trods alle rationaliseringsbestræbelser, bl.a. fordi man i voksende grad har måttet tage mindre kvalificeret arbejdskraft i anvendelse.

Heroverfor står en stadig vækst i den samlede efterspørgsel i næsten uændret tempo. Først og fremmest er det private forbrug præget af en stigning, der er i færd med at overskride udviklingstakten i den totale produktion. Dette skyldes især lønforhøjelserne, der på grund af den stigende knaphed på arbejdskraft i det sidste årstid har været væsentligt højere end produktivitetsstigningerne. Hertil kommer imidlertid øgede sociale ydelser, der i den kommende tid må påregnes at blive sat yderligere i vejret.

Det offentlige forbrug er i øjeblikket kun svagt voksende, men efterhånden som det vesttyske forsvar bliver opbygget, må man også på dette område imødese en endog meget stejl stigning.

I de senere måneder er der endvidere påny indtrådt en forøgelse af nettoefterspørgselen fra udlandet, der har medført, at handelsbalancen, hvis overskud var blevet betydeligt reduceret i 1955, påny har udvist en meget stor aktivsaldo, der endog i april med en overskudseksport på 400 mill. D.M. nærmede sig til rekordhøjderne fra slutningen af 1953. Denne udvikling beror i første række på den fortsatte investeringskonjunktur i andre lande, der giver gunstige afsætningsmuligheder for tyske produkter; men dens virkninger forstærkes derved, at den tyske landbrugsprotektionisme afskærer det indenlandske marked netop fra de områder, hvorfra der er mulighed for import til forholdsvis lave priser (her er formentlig igen bl.a. tænkt på Danmark).

Endelig har heller ikke den indenlandske investering – såvel privat som offentlig – der i de sidste år har udgjort den væsentligste drivkraft i den tyske konjunktur, vist mærkbare tegn på afsvækkelse, hvad der heller ikke kan undre, når efterspørgselen på alle områder er voksende, og erhvervslivet opnår stigende fortjeneste. Banken retter i denne forbindelse et stærkt angreb mod de gunstige afskrivningsregler, der tillader industri og andre erhvervsgrene at reducere det skattepligtige overskud gennem ekstraordinært stærke nedskrivninger af nyanskaffede aktiver, og som frister til at foretage anskaffelser, som kun i ringere grad er produktionsmæssigt begrundede, men først og fremmest skal tjene til at give forøget spillerum for ekstraordinære afskrivninger.

16.7.1956.
P.W.

Vesttyske konjunkturtal.

	Priser (1950 = 100)		Industriproduktion[3] (1936 = 100)	Boligbyggeri fuldført[4] 1000 lejligheder	Arbejdsmarked			Detailomsætning[6] (1954 = 100)	Udenrigshandel[7] Mill. D.M.		Valutastilling Mill. $		
	Engrospriser[1]	Leveomkostninger[2]			Beskæftigelse Mill.	Arbejdsløse 1000	Arbejdsløn i industri[5] Pfg. pr. time		Import c.i.f.	Eksport f.o.b.	Guld- og dollarbeholdn.	EPU-stilling	Andre (netto)
1938	54	67	(120)	14.4	..	..	80	..	..	..	..	..	..
1950	100	100	111	25.2	13.8	1580	127	76	948	697	148	+192	+93
1951	119	108	131	36.1	14.6	4132	145	78	1227	1215	366	0	+ 2
1952	121	110	140	36.5	15.0	1379	156	83	1350	1409	637	253	215
1953	118	108	154	43.2	15.6	1259	163	93	1334	1544	1170	424	353
1954	116	108	172	45.2	16.3	1221	167	100	1611	1836	1923	489	193
1955	119	110	198		17.2	928	178	111	2039	2143	2298	547	204
1. kvt. 1955	118	109	179	14.6	16.4	1670	172	94	1835	1962	2030	485	173
2. kvt. —	118	109	198	23.6	17.5	758	176	104	1960	2063	2080	505	224
3. kvt. —	119	110	197	42.1	17.8	525	179	104	2097	2094	2167	537	212
4. kvt. —	120	112	217	89.9	17.4	720	184	136	2266	2444	2298	547	204
1. kvt. 1956	121	112	196	17.2[8]	17.5	1366	186	108	2184	2034	2326[9]	551	238[9]
April —	121	113	213		..	635		104	2691	2283		561	
Maj —	121	113	221		..	539		113	2495	2234		575	

Kilder: »Monatsberichte der Bank deutscher Länder«, »International Financial Statistics« samt »Monthly Bulletin of Statistics«.

Tallene refererer til kalendermåneder eller er gennemsnit for 12, henholdsvis 3 måneder; tallene for valutastillingen er dog altid ultimatal.

[1] Producentpriser for industriprodukter. [2] Mellemste forbrugergruppe. [3] Incl. byggeri og energiproduktion. [4] Incl. genopbygning af ødelagte ejendomme. [5] 1938–50 kun den engelsk-amerikanske besættelseszone. [6] Mængdetal. [7] Generalhandel. [8] Jan.-febr. [9] Jan.